

koji su siromašni kraće vrijeme (movers). Općenito govoreći, oni koji su rizični s aspekta kratkotrajne nezaposlenosti bit će rizični i s aspekta "dugotrajne" nezaposlenosti. Pokazalo se da osobito ona kućanstva na čijem je čelu nezaposlena osoba imaju relativno velik rizik da "duže" ostanu u siromaštvu.

Spomenimo također da knjiga obiluje tablicama i grafikonima, da ima veći broj priloga u kojima su precizno objašnjeni osnovni pojmovi i koncepti te načini izračunavanja linija siromaštva prema pojedinim metodama.

Knjiga Deleeca i suradnika može biti interesantna kako za znanstvenu tako i za političku javnost (politička javnost je svakako bitna jer sudjeluje u definiranju siromaštva). Značenje knjige može se promatrati na tri razine: metodološkoj, eksplikativnoj (u užem smislu riječi) te na praktičnoj razini. Vrlo je bitno ponovo istaknuti da su autori evaluirali četiri linije siromaštva (statističko-relativnu, dvije subjektivne i pravno-političku) te da je broj siromašnih procjenjivan u skladu s tima četirima linijama. U nekim slučajevima te su četiri linije pokazivale vrlo slične rezultate, ali katkad su ti rezultati bili značajno različiti. Autori su se na kraju opredijelili za statističku metodu, s čime bismo se čak i mogli složiti. Ipak, ne treba zanemariti ni subjektivne metode koje su utemeljene na stavovima samog stanovništva, jer, kako ističe američki sociolog I. Thomas, ako ljudi definiraju situaciju kao realnu, ona je realna u svojim posljedicama. Dobiveni rezultati svakako pridonose boljem određivanju i razumijevanju pojave siromaštva, kao i korištenje komparativne analize. Konačno, moguće je izvući i odgovarajuće pouke na praktičnoj ili čak dnevnopolitičkoj razini, vezano prije svega za učinkovitost socijalnih transfera, ali ne samo uz njih. Ova knjiga nesumljivo pridonosi boljem poznavanju siromaštva u Europi i barem na taj način popunjava kroničnu nestašicu sličnih istraživanja u našem društvu.

Zoran Šućur

PROGONSTVO I POVRATAK

Urednik: Ivan Rogić
Zagreb, studeni 1995.

Knjiga *Progonstvo i povratak - psihosocijalne i razvojne odrednice progonstva i mogućnosti povratka hrvatskih prognanika* nastala je na Institutu za primjenjena društvena istraživanja. Autori knjige, uz vodstvo dr. Ivana Rogića, jesu dr. Vesna Lamza-Posavec, dr. Vlado Šakić, dr. Zvonimir Knezović te Josip Esterajher.

Knjiga se, uz predgovor koji je napisao dr. Adalbert Rebić i uvod sastoji od šest dijelova i tri dodatka.

U prvom dijelu pod naslovom *Prognanici i izbjeglice u sustavu zbrinjavanja* dan je kratak pregled definicija osnovnih pojmova izbjeglištva, međunarodni instrumenti i institucije koje se odnose na probleme izbjeglica. U tom je kontekstu prikazan i problem i specifičnost izbjeglištva u Hrvatskoj. Osim toga prikazan je i sustav zbrinjavanja prognanika i izbjeglica u Hrvatskoj - podaci za to uzeti su iz Prijedloga nacionalnog programa povratka prognanika i izbjeglica Vlade Republike Hrvatske od 14. srpnja 1994.

Drugi dio knjige, naslovljen *Osnovna obilježja prognanika i izbjeglica u Hrvatskoj*, uz prikaz socijalnih i demografskih obilježja prognanika i izbjeglica te njihova životnog stila prije progonstva, donosi i detaljniji opis smještaja prognanika.

Treći dio knjige *Osnovna obilježja prognaničkog položaja* govori kako prognanici i izbjeglice ocjenjuju vlastiti položaj, koje su najveće poteškoće i problemi s kojima se prognanici suočavaju tijekom progonstva i kako ih oni rangiraju.

Četvrti dio knjige, pod naslovom *Pripravnost na povratak*, govori o uvjetima koji bitno određuju pripravnost na povratak te sam povratak prognanika. Uz općenite prognaničke uvjete (npr. sigurnost, pomoć ili olakšice za obnovu izgubljenih dobara, zaposlenje itd.), i posebne aspiracije prognanika glede povratka vrlo su značajna i sredstva usmjeravanja i poticanja prognanika na povratak. Opis tih sredstava nalazi se u nekoliko hrvatskih zakona, odluka i uredaba koje su navedene u knjizi te u prijedlogu posebnih mjera hrvatske Vlade iz srpnja 1994. godine.

Peti dio knjige naslovljen je pitanjem *Što nakon oslobođenja okupiranih područja?* Pitanje se zapravo odnosi na model koji bi se trebao primijeniti u organizaciji povratka i revitalizaciji oslobođenih područja. Naime, humanitarni model zbrinjavanja još nije u potpunosti iscrpljen, a s obzirom da je među prognanicima dosta starih i nemoćnih osoba te osoba nesposobnih za samostalan život, ovakav oblik pomoći bit će nužan još izvjesno vrijeme. S druge strane, humanitarni model prognanicima ne može osigurati gospodarsku obnovu, socijalni opstanak te nadzor nad vlastitom budućnošću. Prema tome, put ka rješenju jest dovršetak humanitarnog modela zbrinjavanja i što bezbolniji prijelaz u razvojni model i njegovo učvršćivanje.

Šesti dio *Zaključci i preporuke* ukratko sažima rezultate istraživanja, iskustva i pouke značajne u procesu povratka.

Knjiga je dokumentirana tablicama (dodatak I i II) s podacima iz baze podataka Ureda za prognanike i izbjeglice Republike Hrvatske i podacima dobivenim istraživanjem na reprezentativnom uzorku prognanika u jesen 1994. i ljeta 1995. godine. U dodatku III dan je anketni list.

Povratak prognanika velik je i složen pothvat te izvanredno značajan čimbenik obnove i razvitka te stabilnosti hrvatskog društva u ovom poratnom razdoblju. Knjiga *Progonstvo i povratak - psihosocijalne i razvojne odrednice progonstva i mogućnosti povratka hrvatskih prognanika* sa cjelovitim analizama značajnih aspekata prognaničkog života zasigurno je značajan doprinos izradi strategije povratka i formiranju odgovarajuće politike zbrinjavanja.

Sadika Hasanagić